

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 796/2013-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 18. decembra 2013 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti D. s. r. o., Š., zastúpenej advokátkou Mgr. E. B., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 9 Co 104/2011-226 z 30. júna 2011 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 239/2011 z 26. februára 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti D. s. r. o., o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. júla 2013 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti D. s. r. o., Š. (ďalej len „sťažovateľka“, v citáciách aj „sťažovateľ“), zastúpenej advokátkou Mgr. E. B., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej

republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 9 Co 104/2011-226 z 30. júna 2011 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 239/2011 z 26. februára 2013 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti a z príloh k nej priložených vyplýva, že Okresný súd Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní o náhradu škody spôsobenej predbežným opatrením uznesením č. k. 7 C 107/2009-176 z 9. augusta 2010 nepriznal sťažovateľke (sťažovateľka je v označenom konaní v procesnom postavení navrhovateľky, pozn.) oslobodenie od súdnych poplatkov s poukazom na § 138 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Proti označenému uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením č. k. 9 Co 104/2011-226 z 30. júna 2011 tak, že odvolaním napadnuté uznesenie okresného súdu č. k. 7 C 107/2009-176 z 9. augusta 2010 potvrdil. O dovolaní sťažovateľky proti napadnutému uzneseniu krajského súdu rozhodol najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Cdo 239/2011 z 26. februára 2013, ktorým dovolanie odmietol podľa § 243b ods. 5 OSP v spojení s § 218 ods. 1 písm. c) OSP.

Sťažovateľka nesúhlasí s právnym názorom najvyššieho súdu vyjadreným v napadnutom uznesení, podľa ktorého *„v rozhodovanej veci nie je daný namietaný dôvod dovolania podľa § 237 písm. f) O. s. p., pretože pri rozhodovaní o súdnych poplatkoch ide o právne posúdenie veci a nejde o procesnú činnosť súdu. Podľa názoru NS SR sťažovateľ namieta dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c) O. s. p., ktorý však nie je prípustný z dôvodu povahy rozhodnutia“*, a uvádza, že ak *„sťažovateľ konštatoval, že nesprávnym právnym posúdením § 138 ods. 1 O. s. p. došlo k odňatiu práva konať pred súdom, nedovoľával sa dovolacieho dôvodu vo veci právneho posúdenia hmotného práva podľa § 241 ods. 2 písm. c) O. s. p., ale nesprávneho právneho posúdenia procesných práv sťažovateľa, ktoré súčasne viedlo k odňatiu práva konať pred súdom“*.

Sťažovateľka v súvislosti so svojou námietkou poukazuje aj na iné rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorý vo veci vedenej pod sp. zn. 6 Cdo 16/2012 pripustil „*dôvodnosť dovolania na základe nesprávneho rozhodnutia vo veci poplatkovej povinnosti*“.

V rámci svojej argumentácie sťažovateľka tiež uvádza, že k namietanému porušeniu jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu malo dôjsť aj porušením princípu právnej istoty a predvídateľnosti rozhodnutí všeobecných súdov, „*keď tak prvostupňový, ako aj odvolací súd rozhodli v iných konaniach sťažovateľa o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov, a to za absolútne totožných skutkových aj právnych okolností*“.

V súvislosti s namietaným porušením označeného základného práva podľa ústavy a práva podľa dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu sťažovateľka argumentuje, že odvolací súd podal „*svojvoľný a ústavne nekonformný výklad otázky oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorý fakticky vylučuje právnické osoby z možnosti súdnej ochrany*“.

Sťažovateľka k citovanému ďalej okrem iného uvádza:

„*Výklad Krajského súdu v Bratislave ohľadom § 138 ods. 1 O. s. p. vo vzťahu k právnickým osobám, je v rozpore s právom na spravodlivý súdny proces a rovnosť pred zákonom, keď vo vzťahu k právnickým osobám odvolací súd tvrdí, že je nevyhnutné skúmať príčiny vedúce k nemajetnosti, kým v prípade fyzických osôb sa skutočnosť, z akých dôvodov sa do hmotnej núdze účastník súdu dostal, zásadne neskúma.*

Odvolací súd vo svojom odôvodnení rozlišuje dôvody nepriaznivej situácie spočívajúce v podnikaní a nesúvisiacich s podnikaním. Tie, ktoré spočívajú v podnikaní patria podľa názoru odvolacieho súdu do podnikateľského rizika, a len ostatné dôvody mimo podnikania - vis maior, môže súd zohľadniť pri konaní o oslobodení od súdnych poplatkov. Tam, kde ide o podnikateľské riziko si podľa názoru odvolacieho súdu musí podnikateľ vytvoriť potrebné rezervy a predvídať existenciu sporov, inak by malo dôjsť k preneseniu podnikateľského rizika na štát.

S uvedeným výkladom sa nie je možné stotožniť, keďže pri akceptovaní tohto výkladu by právnické osoby založené za účelom podnikania nemohli byť oslobodené od súdnych

poplatkoch. Pri dôslednom dovedení tejto argumentácie do dôsledkov by ani situácie vis maior nemali byť uznané ako dôvod oslobodenia do súdnych poplatkov, keďže nielen súdne spory, ale aj škody spôsobené vis maior by podnikatelia mali/mohli predvídať a napr. sa voči uvedeným rizikám poistiť, resp. vytvoriť si zdroje aj na krytie týchto strát. Navyše, ak odvolací súd argumentuje podnikateľským rizikom, treba konštatovať, že rovnako situácie, ktoré privedú stratu podnikateľovi z titulu vis maior, v celom rozsahu spadajú pod podnikateľské riziko a teda vyslovený právny názor logicky ani fakticky neobstoí. Podnikateľské riziko treba odlíšiť od práva konať pred súdom, teda i keď stratu, ktorá vznikla, podnikateľ znáša sám, nemalo by to viesť k ďalšej ujme v podobe nemožnosti dovolať sa spravodlivosti pred súdom, za okolností jeho nemajetnosti.

Navyše práve v prípade sťažovateľa si v konaní, na ktoré sa nemá vzťahovať oslobodenie od súdnych poplatkov, uplatňuje náhradu vzniknutej straty a škody, keď prišiel o celý svoj majetok, ktorý využíval na podnikanie. Spôsobenie škody takéhoto rozsahu by tak bolo dôvodom skončenia podnikania, bez možnosti reparácie škody zodpovedným subjektom v spravodlivom súdnom konaní. Obdobný výklad by viedol k zjavnému odopretiu spravodlivosti pre právnické osoby - podnikateľov, ktorých škoda má taký charakter, že pôsobí likvidačne...“

Sťažovateľka tvrdí, že právny názor krajského súdu obsiahnutý v napadnutom uznesení vyplýva z reštriktívneho výkladu zákona, ktorý vylučuje právnické osoby založené na účely podnikania „z práva na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov“.

Na podporu svojho tvrdenia o ústavnej neakceptovateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu sťažovateľka poukazuje na rozhodovaciu činnosť ústavného súdu a Ústavného súdu Českej republiky, ktorý vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 289/03 uviedol: *«Jedným zo základných práv, ktoré je zakotvené v článku 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd je právo domáhať sa stanoveným spôsobom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Toto právo, ako vyplýva z citácie, má každý, teda aj ten, kto nemá finančné prostriedky na zaplatenie súdneho poplatku. Preto aj keď zákon stanovuje povinnosť zaplatiť súdny poplatok ako podmienku postupu pri uplatňovaní práva v civilnom procese, súčasne upravuje okolnosti, za ktorých možno túto podmienku prepáčiť. Tieto*

okolnosti potom nerozlišujú potenciálnych žiadateľov o túto výnimku podľa spôsobu a okolností, za ktorých vznikol problém, ktorý je predmetom konania a „nerozlišujú“ účastníka podľa povolania či profesie, ani nestanovujú kritériá dĺžky vedomosti o povinnosti zaplatiť súdny poplatok.» Sťažovateľka argumentuje tiež judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), poukazujúc na právny názor, podľa ktorého „objektívne posúdenie finančnej situácie nemôže byť založené iba na hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok, ale musí vychádzať zo skutočností preukázaných v konaní, (viď. Rozsudok ESLP vo veci Jedamski a Jemdamska proti Poľsko zo dňa 26. 7. 2005)“.

Podľa sťažovateľky k porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru malo dôjsť aj tým, že krajský súd sa nevysporiadal s jej podstatnou námietkou, v zmysle ktorej mu „*prvostupňový súd... v konaní 17 C/74/2008 oslobodenie priznal pri preukázaní totožných dokladov, obdobne aj iné súdy v SR*“, a navyše aj samotný krajský súd rozhodoval o oslobodení od súdnych poplatkov tak, že „*v konaní 5 Co/20/2010-226 sťažovateľovi oslobodenie priznal a zmenil rozhodnutie Okresného súdu v Bratislave I*“.

Na základe uvedených skutočností sa sťažovateľka domáha, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo obchodnej spoločnosti D. s. r. o., so sídlom: Š., na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 104/2011-226 zo dňa 30. 6. 2011 a uznesením Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 239/2011 zo dňa 26. 2. 2013 porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 239/2011 zo dňa 26. 2. 2013 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie, alternatívne Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 104/2011-226 zo dňa 30. 6. 2011 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

3. Spoločnosti D. s. r. o., so sídlom: Š. sa priznáva finančné zadostučinenie vo výške 5000 Eur, ktoré je povinný zaplatiť Najvyšší súd SR alternatívne Krajský súd v Bratislave, do dvoch mesiacov od právoplatnosti nález.

4. Najvyšší súd SR alternatívne Krajský súd v Bratislave je povinný nahradiť spoločnosti D. s. r. o. trovy konania na účet právneho zástupcu Mgr. E. B... do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu, ktoré sú ku dňu podania sťažnosti vo výške 275,94 € za dva úkony právnej pomoci a režijný paušál.“

Pre prípad, že ústavný súd odmietne sťažnosť v časti namietaného porušenia základného práva podľa ústavy a práva podľa dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu, sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd o zvyšnej sťažnosti rozhodol takto:

„1. Základné právo obchodnej spoločnosti D. s. r. o., so sídlom: Š., na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 104/2011-226 zo dňa 30. 6. 2011 porušené bolo

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 104/2011-226 zo dňa 30. 6. 2011 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

3. Spoločnosti D. s. r. o., so sídlom: Š. sa priznáva finančné zadosťučinenie vo výške 5000 Eur, ktoré je povinný zaplatiť Krajský súd v Bratislave, do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.

4. Krajský súd v Bratislave je povinný nahradiť spoločnosti D. s. r. o. trovy konania na účet právneho zástupcu Mgr. E. B... do 15 dní od právoplatnosti.“

II.

V zmysle čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom

súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z už citovaného § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. O zjavne neopodstatnenú sťažnosť podľa konštantnej judikatúry ide vtedy, ak namietaným postupom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom alebo rozhodnutím tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Pri výklade základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na spravodlivé súdne konanie, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08).

II.1 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Z uznesenia sp. zn. 4 Cdo 239/2011 z 26. februára 2013 vyplýva, že najvyšší súd ako dovolací súd odmietol dovolanie sťažovateľky proti napadnutému uzneseniu krajského súdu v súlade s § 243b ods. 5 OSP v spojení s § 218 ods. 1 písm. c) OSP, keďže podľa jeho záverov prípustnosť dovolania nevyplývala z § 239 OSP, sťažovateľkou nebola preukázaná (namietaná) vada podľa § 237 písm. f) OSP a neboli zistené ani iné vady uvedené v § 237 OSP. Sťažovateľka nesúhlasí s názorom najvyššieho súdu o neexistencii vady podľa § 237 písm. f) OSP a v tejto súvislosti upozorňuje na rozhodnutie samotného najvyššieho súdu, ktorý vo veci vedenej pod sp. zn. 6 Cdo 16/2012 pripustil „*dôvodnosť dovolania na základe nesprávneho rozhodnutia vo veci poplatkovej povinnosti*“.

Podľa § 243b ods. 5 OSP ustanovenia § 218 ods. 1, § 224 ods. 1, § 225 a § 226 platia pre konanie na dovolacom súde obdobne.

Podľa § 218 ods. 1 písm. c) OSP odvolací súd odmietne odvolanie, ktoré smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je odvolanie prípustné.

Ústavný súd k predmetnej námietke sťažovateľky poznamenáva, že najvyšší súd v súlade so svojou zákonnou povinnosťou vyplývajúcou z § 242 ods. 1 OSP preskúmal, či napadnuté uznesenie krajského súdu nebolo postihnuté niektorou z procesných väd uvedených v § 237 OSP, pričom však nezistil splnenie podmienok prípustnosti dovolania podľa citovaného ustanovenia.

Vychádzajúc z obsahu citovaných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ústavný súd zastáva názor, že najvyšší súd vo veci sťažovateľky ústavne akceptovateľným spôsobom aplikoval § 218 ods. 1 písm. c) OSP a § 243b ods. 5 OSP, keď jej dovolanie odmietol, a to z dôvodu jeho neprípustnosti, teda postupoval správne, keď rozhodol o jej dovolaní len procesne, nie meritórne (vo veci samej), a to z dôvodu nesplnenia zákonom ustanovených podmienok. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na relevantnú časť odôvodnenia napadnutého uznesenia, v ktorej sa uvádza:

„K odňatiu možnosti navrhovateľke pred súdom konať, k porušeniu jej práva na spravodlivý proces ako aj porušeniu zásady rovnosti strán v súdnom konaní a princípu právnej istoty malo podľa jej názoru dôjsť nesprávnym rozhodnutím o nepriznaní jej oslobodenia od súdnych poplatkov, založeným na nesprávnom výklade ustanovenia § 138 ods. 1 O. s. p. vo vzťahu k právnickým osobám. Tieto výhrady dovolateľky voči napadnutému rozhodnutiu sa podľa názoru odvolacieho súdu vo svojej podstate týkajú činnosti súdu, v rámci ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Táto činnosť súdu je obsahom právneho posudzovania veci. O nesprávne právne posúdenie veci ide vtedy, ak súd nepoužil náležitý právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Dovolací súd so zreteľom na vyššie uvedené zdôrazňuje, že ustanovenie § 237 písm. f) O. s. p. dáva odňatie možnosti konať pred súdom výslovne do súvislosti iba z faktickou procesnou činnosťou súdu, a nie s jeho právnym hodnotením veci. Právne posúdenie vecí súdmi nižších stupňov je síce relevantný dovolací dôvod, ktorým možno iba odôvodniť procesné prípustné dovolanie (vid' § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.); nesprávne právne posúdenie vecí súdmi nižších stupňov nie je ale procesnou vadou konania v zmysle § 237 písm. f) O. s. p. a nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O. s. p. Dovolanie je v ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku upravené ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorý nemožno podať proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu; pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky prípustnosti dovolania, nemožno napadnuté rozhodnutie podrobiť vecnému preskúmvaniu, a preto ani zohľadniť prípadné vecné nesprávnosti rozhodnutia.“

Vychádzajúc z citovaného, ústavný súd zastáva názor, že najvyšší súd v napadnutom uznesení ústavne konformným spôsobom interpretoval príslušné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku aplikovateľné v danej veci, pričom právne závery, ku ktorým dospel v dovolacom rozhodnutí vo vzťahu k neprípustnosti dovolania [predovšetkým vo vzťahu k § 237 písm. f) OSP], sú primeraným spôsobom odôvodnené a zodpovedajú obsahu a zmyslu tých právnych noriem, ktoré najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní aplikoval. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je preto podľa názoru ústavného súdu z ústavného hľadiska akceptovateľné a udržateľné, pričom právne závery, na ktorých je založené, nie sú v takej príčinnej súvislosti s obsahom sťažovateľkou označených práv, ktorá by signalizovala reálnu možnosť vysloviť ich porušenie po prípadnom prijatí tejto časti sťažnosti na ďalšie konanie.

V súvislosti s argumentáciou sťažovateľky, v rámci ktorej poukazuje na iné rozhodnutie najvyššieho súdu, v ktorom tento „*dôvodnosť dovolania na základe nesprávneho rozhodnutia vo veci poplatkovej povinnosti*“ posúdil iným spôsobom, ústavný súd považuje za potrebné poukázať na svoj ustálený právny názor, podľa ktorého mu neprislúcha zjednocovať in abstracto judikatúru všeobecných súdov, a suplovať tak poslanie, ktoré zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b)] zveruje práve najvyššiemu súdu (resp. jeho plénu a kolégiám), keď mu okrem iných priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (m. m. I. ÚS 17/01, IV. ÚS 267/05). Práve plénum a kolégiá najvyššieho súdu sú oprávnené a aj povinné odstraňovať nejednotnosť výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov chrániť aj touto formou legitímne očakávaní účastníkov súdnych konaní. Ústavný súd však vzhľadom na to, že nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva, môže zasahovať do výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov všeobecnými súdmi len v prípadoch, keď ide o taký výklad, ktorý možno označiť ako svojvoľný, príp. zjavne neodôvodnený a má zároveň za následok porušenie základného práva alebo slobody.

Ústavný súd v odôvodnení napadnutého uznesenia nezistil prejavy svojvôle, resp. zjavnej neodôvodnenosti, a preto nepovažuje argumentáciu sťažovateľky za spôsobilú na to, aby len na jej základe bolo možné napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu kvalifikovať ako ústavne neakceptovateľné a neudržateľné.

Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že sťažnosť sťažovateľky je v tejto časti zjavne neopodstatnená, a preto ju z tohto dôvodu podľa § 25 zákona o ústavnom súde odmietol.

II.2 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu

Sťažovateľka v rámci námietok proti napadnutému uzneseniu krajského súdu tvrdí, že odvolací súd pri odôvodňovaní svojho rozhodnutia v súvislosti s posudzovaním otázky oslobodenia od súdnych poplatkov uplatnil „*svojvoľný a ústavne nekonformný výklad*“, ktorý „*fakticky vylučuje právnické osoby z možnosti súdnej ochrany*“, čím malo dôjsť k porušeniu jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pri preskúmvaní napadnutého uznesenia krajského súdu ústavný súd vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmvávať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmvávať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné,

a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.). O svojvôli pri výklade alebo aplikácii právnych noriem všeobecným súdom možno uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 176/03).

V napadnutom uznesení krajského súdu sa okrem iného uvádza:

„Obsahom práva na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je umožniť každému bez rozdielu reálny prístup k súdu, čomu korešponduje povinnosť súdu vo veci konať a rozhodnúť. Právo na súdnu ochranu zabezpečujú a vykonávajú jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. V rámci garantovaného práva na súdnu ochranu sa realizuje aj právo na prístup k súdu, ktoré však nie je absolútne, keď jeho obmedzenie je dané legitímnym cieľom, ktorý štát sleduje v súvislosti s poplatkovou povinnosťou účastníkov konania ako podmienkou prejednaní návrhu na začatie konania. Na druhej strane však štát prostredníctvom inštitútu oslobodenia od súdnych poplatkov zabezpečuje určitej kategórii osôb prístup k súdu aj bez zaplata súdnych poplatkov za súčasného splnenia zákonných predpokladov uvedených v § 138 ods. 1 O. s. p. Z tohto hľadiska je preto potrebné pri rozhodovaní v zmysle vyššie uvedeného ustanovenia zákona zabezpečiť spravodlivú a primeranú rovnováhu medzi záujmom štátu na vyberaní súdnych poplatkov a záujmom žiadateľa domáhať sa svojich nárokov súdnou cestou.

Právo na spravodlivý súdny proces však nezahŕňa právo účastníka konania, aby sa súd stotožnil s jeho skutkovými a právnymi názormi, navrhovaným hodnotením dôkazov, rovnako nezakladá právo účastníka na to, aby bol v konaní pred súdom úspešný, teda aby sa rozhodlo v súlade s jeho návrhmi. Z uvedeného možno dôvodiť, že právo na spravodlivý súdny proces neobsahuje ani právo na vyhovie procesnému návrhu účastníka na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, a teda mu nezaručuje ani bezvýhradné právo na bezplatné súdne konanie.

Ustanovenie § 138 ods. 1 O. s. p. umožňuje priznať oslobodenie od súdneho poplatku každému účastníkovi konania, teda nielen fyzickej osobe (súkromnej), ale aj podnikateľovi (fyzickej, ale aj právnickej osobe), za existencie podmienok pre toto oslobodenie, pričom

určujúcim kritériom je objektívna schopnosť zaplatiť súdny poplatok v stanovenej výške. Z aplikácie § 138 ods. 1 O. s. p., nie je nožné vylúčiť podnikateľské subjekty, nakoľko aj tieto sa môžu ocitnúť v nepriaznivých pomeroch z dôvodov nesúvisiacich s podnikaním, najmä v prípade neodvratiteľných udalostí alebo iných prípadov vyššej moci. Iný výklad by viedol k neodôvodnenej diskriminácii určitej skupiny účastníkov konania.

Pri nepodnikateľských subjektoch sú pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov rozhodujúce majetkové, zárobkové, rodinné, zdravotné, osobné pomery účastníka; skúmanie pomerov podnikateľských subjektov však nesmeruje do ich sociálnej, ale predovšetkým majetkovej sféry. Z hľadiska posudzovania ich platobnej schopnosti (solventnosti) nie je možné sa obmedziť len na zistenie, či majú disponibilné peňažné prostriedky, ale je nutné vziať do úvahy aj ich celkové majetkové pomery, teda aj spôsobilosť si tieto, prostriedky zadovážiť; zároveň treba zohľadniť povahu ich podnikateľskej činnosti, stav a štruktúru majetku; a teda je potrebné hodnotiť ich celkové majetkové pomery z hľadiska dlhodobého časového obdobia, a nielen prechodnú, dočasnú situáciu v hospodárení. Samotný momentálny nedostatok disponibilných finančných prostriedkov nie je sám osebe dostatočným dôvodom pre oslobodenie od súdnych poplatkov, pretože rozhodujúcim kritériom sú celkové majetkové pomery žiadateľa zhodnotené z hľadiska dlhodobého hospodárenia. U oboch subjektov je okrem ich pomerov potrebné tiež skúmať skutočnosť, či zo strany účastníka domáhajúceho sa priznania oslobodenia od súdnych poplatkov, nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešne uplatňovanie či bránenie práva; pričom obidva predpoklady musia byť naplnené súčasne.

Hoci podnikajúce osoby nemôžu byť vopred vylúčené z možnosti moderácie poplatkovej povinnosti, je potrebné zohľadniť, že do podnikania nikto nevstupuje preto, že je to jeho povinnosťou, ale sa tak deje na základe jeho dobrovoľného suverénneho rozhodnutia, a teda sám musí zodpovedne zvážiť svoje schopnosti, materiálne možnosti a tiež väčšie nároky, ktoré budú na neho z tohto dôvodu z viacerých hľadísk kladené. Každý podnikateľský subjekt, bez ohľadu na svoje postavenie, organizačnú formu alebo na to s akým majetkom podniká, vstupuje do oblasti vzťahov, ktoré znamenajú nielen nádej na úspech v podnikaní, na zisky, ale nevyhnutne so sebou nesú aj riziko neúspechu, strát a ďalších nepriaznivých dôsledkov. U všetkých podnikateľských subjektov je potrebné, pokiaľ ide o posudzovanie predpokladov, pre oslobodenie od súdnych poplatkov rozlišovať,

či nepriaznivá situácia podnikateľa vychádza z jeho podnikateľskej činnosti, teda či má pôvod v podnikaní, pričom tu nie je dôležité, či postupoval pri tejto činnosti riadne a dostal sa do nepriaznivej situácie vplyvom zhody okolností alebo postupoval nezodpovedne a sám si svoju situáciu zaviniť, lebo to všetko treba zahrnúť do pojmu podnikateľského rizika, alebo či sa podnikateľ ocitol v nepriaznivých pomeroch z dôvodov nesúvisiacich s podnikaním.

V preskúmvanej veci súd prvého stupňa postupoval vecne správne, keď podľa § 138 ods.1 O. s. p. zisťoval pomery na strane navrhovateľa a vyzval ho na zdokladovanie svojich majetkových a finančných pomerov. Z doložených daňových priznaní, súvah a výkazov ziskov a strát za roky 2006 - 2009 síce vyplýva, že navrhovateľ nemá žiaden majetok, po všetky uvedené roky nevykázal ani zisk ani stratu a nebolo tak ani z čoho vypočítať základ dane, avšak po dôslednom oboznámení sa s celým spisovým materiálom odvolací súd dospel k záveru, že nepriaznivá hospodárska (finančná) situácia navrhovateľa má jednoznačne pôvod v podnikaní a v záväzkových vzťahoch vzniknutých za účelom výkonu podnikateľskej činnosti a je potrebné ju tak zahrnúť pod podnikateľské riziko, ktoré je povinný znášať sám podnikateľ. Zároveň sa vynára otázka a za akým účelom je spoločnosť navrhovateľa celé roky ponechaná v naznačenom absolútne pasívnom a neprosperujúcom stave. Ako už bolo vyššie uvedené, každý podnikateľský subjekt, ktorý vykonáva podnikateľskú činnosť, musí počítať s finančnými prostriedkami, ktoré bude mať či už na uplatňovanie alebo bránenie práva v občianskom súdnom konaní. Pokiaľ by tomu tak nebolo, potom by podnikateľské riziko každého podnikateľa prechádzalo na štát, keďže súdne poplatky sú príjmom štátneho rozpočtu, čo je neprípustné, pretože každý podnikateľ podniká na vlastnú zodpovednosť. Odvolací súd preto konštatuje, že skutočnosť, že navrhovateľ ako podnikateľ nie je pri svojej podnikateľskej činnosti úspešný, prišiel o majetok a nedosahuje zisk, nie je dôvodom na oslobodenie od súdnych poplatkov v konaní, pretože je vecou podnikateľa vytvoriť si určité finančné rezervy.

Súd prvého stupňa tak vychádzal zo správneho právneho názoru, že nemožno v tejto súvislosti dôsledky podnikateľského rizika prenášať formou úľav z poplatkovej povinnosti na štát. Nepriaznivá hospodárska situácia v danom prípade je, aj podľa názoru odvolacieho súdu, dôsledkom skutočností, ktoré majú svoj pôvod v podnikaní a s podnikaním nevyhnutne súvisia, a pokiaľ takto vzniknutá nepriaznivá hospodárska situácia ako dôsledok

podnikania, by zakladala dôvod pre oslobodenie od súdnych poplatkov, znamenalo by to prenesenie časti rizika, ktoré je spojené s podnikaním, na štát. Z obsahu spisu nevyplýva, že by bol navrhovateľ nemajetný, alebo že by sa ocitol v platobnej neschopnosti výlučne v dôsledku objektívne vzniknutej situácie, ktorá nastala nezávisle od jeho podnikateľskej činnosti (vis major). Za týchto okolností možno uzavrieť, že nebola osvedčená objektívna neschopnosť navrhovateľa, súdny poplatok zaplatiť.“

Vychádzajúc z citovaného, ústavný súd zastáva názor, že krajský súd ústavne akceptovateľným spôsobom odôvodnil, prečo napadnutým uznesením potvrdil odvolaním napadnuté rozhodnutie okresného súdu. V napadnutom uznesení krajský súd primeraným spôsobom odôvodnil, prečo sťažovateľka nespĺňa podmienky na priznanie oslobodenia od platenia súdneho poplatku, pričom jeho odôvodnenie je logickým výsledkom vyplývajúcim zo skutočností preukázaných v danom konaní. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným. Navyše, ústavný súd nemá zásadnejšie výhrady k sťažovateľkou namietanej časti argumentačnej línie krajského súdu, ktorá vychádza zo zvýrazňovania špecifických črt právnických osôb ako nositeľov práv priznaných jej OSP, a ktorá podľa názoru ústavného súdu nezakladá ich diskrimináciu vo vzťahu k fyzickým osobám, ktorá by bola z ústavného hľadiska neakceptovateľná.

Ústavný súd navyše zdôrazňuje, že nie je opravným súdom právnych názorov krajského súdu. Ingerencia ústavného súdu do výkonu právomoci krajského súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou právnych noriem krajským súdom, v zmysle svojej ustálenej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor krajského súdu iba v prípade, ak by bol svojvoľný, resp. zjavne neodôvodnený, a teda ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom možno uvažovať len v prípade, ak by sa ten natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu sťažovateľkou namietaný výklad krajského súdu takéto nedostatky nevykazuje.

Pre úplnosť ústavný súd už len poznamenáva, že aj najvyšší súd zaujal obdobný právny záver ako krajský súd v súvislosti s rozhodovaním o oslobodení právnickej osoby od platenia súdneho poplatku (napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 8 Sžf 48/2011 zo 17. mája 2012 a sp. zn. 6 Sžo 248/2010 z 30. marca 2011).

Sťažovateľka tiež namieta, že krajský súd sa nevysporiadal s jej námietkou, na základe ktorej *„prvostupňový súd jej v konaní 17 C/74/2008 oslobodenie priznal pri preukázaní totožných dokladov, obdobne aj iné súdy v SR“*, pričom aj samotný krajský súd rozhodol v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co/20/2010 tak, že sťažovateľke oslobodenie od platenia súdnych poplatkov priznal.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na svoj právny názor, podľa ktorého právne závery všeobecných súdov obsiahnuté v rozhodnutiach vo veci samej nemajú charakter precedensu, ktorý by ostatných sudcov rozhodujúcich v obdobných veciach zaväzoval rozhodnúť identicky, napriek tomu protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie (obdobne napr. IV. ÚS 49/06, III. ÚS 300/06).

Z rozsudku ESĽP Beian v. Rumunsko (č. 1) zo 6. decembra 2007 vyplýva, že rozdielna judikatúra v skutkovo rovnakých, prípadne podobných veciach je prirodzenou súčasťou vnútroštátneho súdneho systému (v zásade každého súdneho systému, ktorý nie je založený na precedensoch ako prameňoch práva). K rozdielnej judikatúre, prirodzene, dochádza aj na úrovni najvyššej súdnej inštalácie. Z hľadiska princípu právnej istoty je ale dôležité, aby najvyššia súdna inštalácia (t. j. najvyšší súd) pôsobila ako regulátor konfliktov judikatúry a aby uplatňovala mechanizmus, ktorý zjednotí rozdielne právne názory súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach tak, ako to je v konečnom dôsledku už citované.

Aj z uvedených dôvodov je ústavný súd toho názoru, že len skutočnosť, že krajský súd nereagoval na námietku sťažovateľky o rozdielnej rozhodovacej činnosti

prvostupňového súdu, nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia ňou označeného základného práva podľa ústavy a práva podľa dohovoru.

Na základe uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol aj túto časť sťažnosti ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Keďže ústavný súd sťažnosť sťažovateľky odmietol ako celok, bolo už bez právneho významu rozhodovať o jej ďalších návrhoch.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. decembra 2013